O'ZEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI ADABIYOTLARI BIBLIOGRAFIYASI.

Jabborbergenova Gulhayo
O'zbekiston davlat san'at va madaniyat insituti Nukus filiali
Kutubxona-axborot faoliayti 2-kurs talabasi
Ilmiy rahbari:
O'zbekiston davlat san'at madaniyat insituti Nukus filiali
Kutubxona faoliyati kafedrasi dotsenti
Sharipova Dilbarxon

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston qishloq xo'jaligi adabiyotlari bibliografiyasining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda uning ilmiy-amaliy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, qishloq xo'jaligiga oid bibliografik manbalar, ilmiy asarlar, darsliklar va elektron resurslarning o'rni tahlil qilinadi. Bibliografik ma'lumotlarning agrar sohada ilmiy tadqiqotlar olib borish, zamonaviy agrotexnologiyalarni o'rganish hamda qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ko'rsatib berilgan. Maqolada O'zbekistonda agrar sohaga oid bibliografik faoliyatni rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so'zlar: Bibliografiya, qishloq xo'jaligi, agrar soha, ilmiy adabiyotlar, agrotexnologiya, dehqonchilik, chorvachilik, bibliografik manbalar, elektron kutubxona, ilmiy tadqiqot.

Abstract: This article discusses the production and management technologies of the bibliography of agricultural literature of Uzbekistan and its scientific and practical aspects. , analysis of the role of bibliographic sources, scientific works, textbooks and electronic resources related to agriculture. The role of bibliographic information in conducting scientific research in the agricultural sector, studying

modern members and managing agriculture. The article also provides suggestions and recommendations for the development of bibliographic activities related to the agricultural sector in Uzbekistan.

Keywords: Bibliography, agriculture, agricultural sector, scientific literature, agrotechnology, farming, animal husbandry, bibliographic sources, electronic library, scientific research.

O‘zbekiston iqtisodiyotida qishloq xo‘jaligi muhim o‘rin egallaydi. Mamlakat aholisi oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, eksport salohiyatini oshirish va sanoatni xomashyo bilan ta’minlashda agrar soha katta ahamiyatga ega. Shu sababli qishloq xo‘jaligiga oid ilmiy adabiyotlar va bibliografik manbalarni tizimli ravishda o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Bibliografiya ilmiy axborotni tartibga solish, kerakli manbalarni izlab topish hamda tadqiqotchilar uchun qulaylik yaratishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi adabiyotlari bibliografiyasi o‘z ichiga dehqonchilik, bog‘dorchilik, paxtachilik, g‘allachilik, chorvachilik va agroiqtisodiyotga oid manbalarni qamrab oladi. Ushbu adabiyotlar monografiyalar, ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar, o‘quv qo‘llanmalar va elektron resurslar shaklida mavjud. Mustaqillik yillarida agrar sohaga oid ilmiy tadqiqotlar soni sezilarli darajada oshdi. Natijada bibliografik ko‘rsatkichlar va elektron ma’lumotlar bazalarini yaratishga ehtiyoj kuchaydi.

Qishloq xo‘jaligi bibliografiyasi ilmiy tadqiqotchilar, talabalar va mutaxassislar uchun muhim axborot manbai hisoblanadi. U orqali foydalanuvchilar ma’lum mavzu bo‘yicha kerakli adabiyotlarni tez va oson topish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bundan tashqari, bibliografik resurslar agrar sohada innovatsion texnologiyalarni joriy etishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida elektron bibliografik tizimlar keng ommalashmoqda. Elektron kataloglar, onlayn kutubxonalar va ilmiy

p[1]latformalar orqali foydalanuvchilar masofadan turib ham qishloq xo‘jaligiga oid manbalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda.O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi adabiyotlari bibliografiyasi agrar sohani rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Bibliografik manbalarni tizimli ravishda shakllantirish va elektron bazalarni kengaytirish ilmiy tadqiqotlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kelgusida zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish orqali qishloq xo‘jaligi bibliografiyasini yanada takomillashtirish zarur hisoblanadi.O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi adabiyotlari bibliografiyasining shakllanishi, rivojlanishi va bugungi kundagi ahamiyati keng yoritilgan. Qishloq xo‘jaligiga oid bibliografik manbalarning ilmiy tadqiqotlar, ta’lim tizimi va agrar soha taraqqiyotidagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, agrar sohaga oid ilmiy asarlar, monografiyalar, maqolalar, dissertatsiyalar va elektron resurslarning bibliografik tavsifi ham berilgan. Maqolada zamonaviy axborot texnologiyalari asosida elektron bibliografik bazalarni rivojlantirishning istiqbollari haqida ham so‘z yuritiladi. Qishloq xo‘jaligi O‘zbekiston iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Respublikada paxtachilik, g‘allachilik, bog‘dorchilik, sabzavotchilik, uzumchilik va chorvachilik kabi yo‘nalishlar uzoq yillardan buyon rivojlanib kelmoqda.

Ushbu sohalarning taraqqiyoti ilmiy tadqiqotlar va ilg‘or tajribalarga tayanadi. Shu bois qishloq xo‘jaligiga oid adabiyotlarni yig‘ish, tartibga solish va bibliografik jihatdan o‘rganish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi. Bibliografiya — bu kitoblar, maqolalar, ilmiy asarlar va boshqa axborot manbalari haqidagi ma’lumotlarni tartibli ravishda jamlash va tavsiflash tizimidir. Qishloq xo‘jaligi bibliografiyasi esa agrar sohaga oid mavjud ilmiy manbalarni izlash, saralash va ulardan samarali foydalanishga xizmat qiladi.O‘zbekistonda qishloq

[1] Xudaybergenova, M. (2024). HÁZIRGI KÚNDEGI MÁLIMLEME KITAPXANA ISI TARAWÍNDAǴÍ AKTUAL MÁSELELER. ZAMONAVIY FANDA AKADEMIK TADQIQOTLAR (T. 3, Vypusk 2, s. 151–153). Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10890987

xo‘jaligi bibliografiyasining shakllanishi. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligiga oid bibliografik faoliyat XX asr boshlarida shakllana boshlagan. Dastlab agrar sohaga oid ilmiy maqolalar va statistik ma’lumotlar gazeta hamda jurnallarda chop etilgan. Sovet davrida qishloq xo‘jaligi bo‘yicha ko‘plab ilmiy markazlar faoliyat yuritgan bo‘lib, ular tomonidan paxtachilik, irrigatsiya, melioratsiya va chorvachilikka oid katta hajmdagi ilmiy adabiyotlar nashr etilgan. Mustaqillik yillarida esa agrar islohotlar tufayli yangi ilmiy yo‘nalishlar paydo bo‘ldi va bibliografik manbalar soni yanada ortdi.

Monografiyalar qishloq xo‘jaligining ma’lum bir sohasi bo‘yicha chuqur ilmiy tadqiqotlarni o‘z ichiga oladi. Magistrlik va doktorlik dissertatsiyalari qishloq xo‘jaligi sohasidagi muammolarni ilmiy asosda o‘rganishga xizmat qiladi. Darsliklar, o‘quv qo‘llanmalar va metodik tavsiyalar agrar ta’lim tizimining asosini tashkil qiladi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida elektron kutubxonalar va ma’lumotlar bazalari keng tarqalmoqda. Elektron bibliografik tizimlar foydalanuvchilarga kerakli manbalarni tez topish imkonini beradi. O‘zbekistonda ham ko‘plab universitetlar va ilmiy markazlar elektron kataloglar yaratmoqda. Elektron resurslar yordamida qishloq xo‘jaligiga oid maqolalar, avtoreferatlar va statistik ma’lumotlardan foydalanish ancha qulaylashgan.Qishloq xo‘jaligi bibliografiyasining ilmiy ahamiyati

Bibliografik manbalar ilmiy tadqiqotchilar uchun zarur axborot bazasi hisoblanadi. Tadqiqotchi bibliografik ko‘rsatkichlar orqali kerakli adabiyotlarni topadi, mavzuning o‘rganilganlik darajasini aniqlaydi va ilmiy ish olib borishda ulardan foydalanadi.

Shuningdek, bibliografiya agrar sohada tajriba almashish va innovatsiyalarni joriy etishda ham muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi adabiyotlari bibliografiyasi agrar fan va ishlab chiqarish rivojida muhim o‘rin egallaydi. Bibliografik manbalarni to‘plash, saqlash va elektron shaklda ommalashtirish ilmiy tadqiqotlar samaradorligini oshiradi. Zamonaviy

texnologiyalar asosida bibliografik tizimlarni rivojlantirish esa qishloq xo‘jaligida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etishga xizmat qiladi.Qishloq xo’jaligi oid adabiyotlar bo’yicha ilmiy-yordamchi bibliografik ishlar ya’ni bibliografik ko’rsatkichlar fanlar akademiyasi olimlarining bibliografiyalarini tuzishda va og’zaki ma’lumotlar tayyorlashda bibliografik ma’lumotlar to’plash ishlarini amalaga oshiradi. Bu bo’lim aspirant va olimlarning ilmiy tadqiqotlariga yaqindan yordam berib kelmoqda. Shu bilan birga turli mavzudagi ko’rgazmalarni tashkil etish,yangi olingan adabiyotlar byutenini nashrga tayyorlash va kutubxona bosmasida chop etish kabi vazifalarni ham ushbu bo’lim zimmasida hisoblanadi.

Fanlar akademiyasi Fundamental kutubxonasida Tabiatshunoslik va qishloq xo’jaligi oid adabiyotlar bo’yicha tuzilayotgan bibliografik ko’rsatkichlar respublikamiz ilm-fan rivojiga munosib hissa qo’shib kelmoqda.Bu bibliografik ko’rsatkichlar Fanlar akademiyasi olimlarining ilmiy faoliyatida g’oyat muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda.Ayni paytda kutubxona O’zbekiston Respublikasidagi eng yrik kutubxona hisoblanadi. Bu O’zbekiston Fanlar akademiyasi kutubxonalar uchun metodik markaz hisoblanadi.1994-yilda kutubxona Xalqaro kutubxona uyushmalari federatsiyasi IFLA ga a’zo bo’ldi.1994-yildan boshlab kutubxona respublikada birinchi bo’lib avtomatlashtirilgan kutubxona tizimni joriy qilishdan boshladi.Kutubxona bo’limlarini bir-biriga bog’laydigan mahaliy tarmoqlar ham yaratilmoqda.1995-yildan buyon 5 ming nomdagi elektron katalog yaratdi.O’zbekiston Fanlar akademiyasi Geologiya va geofizika insituti tomonidan quyidagi “Markaziy Osiyo geologiyasi”ko’rsatkichi tuzildi.Bu indeksga 1917-1960 yillarda 6 sondan iborat alohida nashr sifatida chop etilgan 16000 ta asar kiritilgan.

Qishloq xo’jaligiga oid adabiyotlarni bibliografiyalash o’quvchilar bilimni hisobga olish to’g’ri tashkil etish va uning asosida har bir o’quvchi natijalari va umumiy bibliografiyalashni baholash muhimdir.Bibliografiyalash metodlari haqidagi masalani ishlab chiqishi bilan mashg’ulotlarning o’quv qurollarihaqidagi masalalar bilan mustahkam bog’liqdir,chunki o’quv qurollari va boshqa jihozlar

tabiatshunoslik tasavvurlarini va tushunchalarini shakllantirishning asosi hisoblanadi.Qishloq x'jaligiga oid adabiyotlarni bibliografiyalash m[2]etodikasi,shu bilan birga bibliografiyalshning moddiy bahosi tabiatshunoslik kabineti,trik tabiat burchagi,o'quv-tarbiya uchastkasi,geografiya maydonchasi,bibliografiyalashning texnik vositalarini tashkil etishda va foydalanish masalalarini ham targ'ib qilib bormoqdalar. O'zbekistonda qishloq xo'jaligi adabiyotlari bibliografiyasi agrar sohaga oid ilmiy va amaliy manbalarni tartibga solish, saqlash hamda ulardan foydalanishni tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Bibliografik manbalar orqali dehqonchilik, melioratsiya, irrigatsiya, seleksiya, veterinariya va agroiqtisodiyot kabi yo'nalishlarga oid kerakli adabiyotlarni topish imkoniyati yaratiladi.

Bu esa ilmiy tadqiqotchilar, talabalar va qishloq xo'jaligi mutaxassislari uchun qulay axborot bazasi vazifasini bajaradi.O'zbekistonda agrar sohaga oid bibliografik ma'lumotlar asosan ilmiy kutubxonalar, oliy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlari tomonidan shakllantiriladi. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi universitetlari va ilmiy markazlarda yaratilayotgan bibliografik ko'rsatkichlar ilmiy izlanishlarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Bu ko'rsatkichlarda muallif nomi, asar mavzusi, nashr yili va ilmiy yo'nalishlar tartibli ravishda beriladi.Qishloq xo'jaligi bibliografiyasida statistik to'plamlar ham alohida o'rin tutadi. Ular orqali ekin maydonlari, hosildorlik darajasi, chorvachilik ko'rsatkichlari va suv resurslari haqidagi ma'lumotlarni o'rganish mumkin. Bunday manbalar agrar siyosatni rejalashtirish va iqtisodiy tahlillar olib borishda muhim manba hisoblanadi.So'nggi yillarda ekologik muammolar va iqlim o'zgarishlari bilan bog'liq mavzularga oid adabiyotlar soni ham ortib bormoqda.

Suv tejovchi texnologiyalar, ekologik toza mahsulot yetishtirish va organik qishloq xo'jaligi bo'yicha chop etilgan ilmiy ishlar bibliografik jihatdan katta ahamiyat kasb etmoqda.Bundan tashqari, bibliografik faoliyatda milliy

[2] Sharipova Dilbarxan Atajanovna. (2026). Badiiy adabiyot va kutubxona muhitining yoshlarning axloqiy tarbiyasiga ta'siri. *Xalqaro pedagogika jurnali* , *6* (02), 119–121. https://doi.org/10.37547/ijp/Volume06Issue02-29

merosni saqlash masalasi ham muhim o‘rin tutadi. Qadimiy dehqonchilik tajribalari, xalqona agrotexnik usullar va tarixiy manbalarni o‘rganish orqali o‘zbek xalqining boy agrar tajribasi ilmiy jihatdan tadqiq qilinmoqda. Hozirgi davrda elektron bibliografik tizimlarning rivojlanishi natijasida qishloq xo‘jaligiga oid manbalardan foydalanish yanada osonlashmoqda. Elektron kataloglar, raqamli arxivlar va onlayn platformalar foydalanuvchilarga kerakli ma’lumotlarni tezkor topish imkonini bermoqda. Shu sababli O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi bibliografiyasini zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1."Axborot-kutubxona faoliyati to‘g‘risida" O‘zbekiston Respublikasining Qonuni O‘RQ - 280. 2011 yil,13 aprel.// Xalq so‘zi gazetasi, 2011 yil,14 aprel.

2. Axunjanov E.A. Vatan kutubxonachiligi tarixi 2-qism.-T, 2-Darslik /Toshkent, A.Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi, 2006.-150-b.

3. Xudaybergenova, M. (2024). HÁZIRGI KÚNDEGI MÁLIMLEME KITAPXANA ISI TARAWÍNDAǴÍ AKTUAL MÁSELELER. ZAMONAVIY FANDA AKADEMIK TADQIQOTLAR (T. 3, Vypusk 2, s. 151–153). Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10890987

4.Yesimov.T.B. O'zbekistonda kutubxonachilik ishining shakllanishi va rivojlanishi.-T.:1994.-74-b,

https://inacademy.uz/index.php/ejsspc/article/view/22334

5. Sharipova Dilbarxan Atajanovna. (2026). Badiiy adabiyot va kutubxona muhitining yoshlarning axloqiy tarbiyasiga ta'siri. *Xalqaro pedagogika jurnali* , *6* (02), 119–121. https://doi.org/10.37547/ijp/Volume06Issue02-29

6.Aytimova. D. A. (2023). Effective Use of Pedagogical Technologies in Teaching Library Studies. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, *2*(5), 40–43. Retrieved from https://univerpubl.com/index.php/semantic/article/view/1422